

Έκλογικό σύστημα καί διαπλοκή

του Νικ. Α. Γ. Λιναρδάτου

Τά χρόνια της δικτατορίας υπήρξε μία ομάδα πολιτικού προβληματισμού αποτελούμενη από πρόσωπα αντίθετα προς το δικτατορικό καθεστώς. Μέλη της –άρκετά έχουν ήδη εκλείψει– ο Χριστόφορος Στράτος (ύπουργός σε προχουντικές και μεταχουντικές κυβερνήσεις), ο Παναγιώτης Τζαννετάκης (έγινε μεταχουντικά υποδιοικητής της Εθνικής Τραπεζής), ο Τάκης Νικολόπουλος (έξελέγη βουλευτής Αχαΐας τό 1974), ο Δημήτρης Καραϊσκάκης (αργότερα ύφυπουργός και βουλευτής Αιτωλοακαρνανίας), ο Θανάσης Νικολόπουλος (διακριθίκε στον ιδιωτικό τομέα), ο Στρατής Στρατήγης (αργότερα γενικός γραμματέας ύπουργείου και βουλευτής), ο Δημήτρης Κυριαζής (αργότερα Πρόεδρος του Συνδέσμου Έλλήνων Βιομηχάνων και γενικός γραμματέας ύπουργείου), ο Νίκος Πατρώνης (βουλευτής Αχαΐας 1974, 1977), ο γιατρός Γιώργος Βλαχάκης, ο Γιάννης Σταθόπουλος (αργότερα βουλευτής Λακωνίας επανεπιλεγμένος και ύφυπουργός), ο γράφων Νίκος Λιναρδάτος (βουλευτής επικρατείας 1989-93 και ύφυπουργός).

Είπαν τότε να συντάξουν ένα πλαίσιο σχεδίου για τή μεταχουντική οργάνωση της Πολιτείας. Τό πολιτικό μέρος της εισήγησης ανέλαβα να τό συντάξω εγώ. Θά μου πείτε, δικαιολογημένα, τί μάς ενδιαφέρουν αυτά έμάς; Ζητώ συγγνώμη. Τά γράφω ως εισαγωγή –δυσαναλόγως, όμολογώ, σχοινοτενή– σε αυτά που ακολουθούν και που νομίζω πώς έχουν σχέση με σημερινούς προβληματισμούς εν όψει της συζητούμενης αυτόν τόν καιρό αναθεώρησης του Συντάγματος της Έλληνικής Δημοκρατίας.

Πιστεύω πώς ένα στοιχείο, στό όποιο δέν αποδίδεται ή πρόποια σημασία, είναι οι πολιτικές, αλλά και οι ήθικές επιπτώσεις του έκαστου ισχύοντος έκλογικού συστήματος επί της πολιτικής ζωής του τόπου. Έγραφα λοιπόν τότε στην εισήγησή μου:

«Έκλογικό σύστημα που κρίνεται ότι παρουσιάζει πλεονεκτήματα προς τις ενδιαφέρουσες ημάς κατευθύνσεις θεωρούμε τό ισχύον στη Γερμανική Όμοσπονδιακή Δημοκρατία. Κατ' αυτό οι μισές έδρες πληρούνται με τό απλό [μονοεδρικό] πλειοψηφικό σύστημα. Οι υπόλοιπες πληρούνται αναλογικά σε ευρύτερο επίπεδο. Κάθε ψηφοφόρος έχει δύο ψήφους: μία για τόν τοπικό ύποψήφιο, τήν άλλη για τό κόμμα που είνουε στό επίπεδο μειζονος πολυεδρικής περιφέρειας [...]. Στην κατανομή τών έδρων τών πολυεδρικών περιφερειών συμμετέχουν μόνο τά κόμματα που έπέτυχαν 5% τών ψήφων...».

Υπάρχει στό τέλος αναφορά στόν τρόπο έκλογής για τό δεύτερο νομοθετικό σώμα, που προβλεπόταν στην εισήγηση, αλλά αυτό είναι μία άλλη ιστορία.

Τό σύστημα που σαταγραφίθηκε πω πάνω ύποστηρίζουν, ως τό ένδεικνύομενο για τις σημερινές πολιτικές συνθήκες, μεταξύ άλλων ό κ. Θεόδωρος Πάγκαλος και ή κυρία Ντόρα Μπακογιάννη. Ό κ. Πάγκαλος σε πρόσφατη συνέντευξη του («Κυριακάτη Έλευθεροτυπία», 5 Νοεμβρίου) παρατηρεί πολύ σωστά πώς κατά τή γνώμη του «τό έκλογικό σύστημα είναι στην καρδιά της κρίσης του πολιτικού συστήματος. Αν τό αλλάξουμε θά ύπάρξουν θετικές εξελίξεις στό πολιτικό σύστημα».

Έκτός από τήν πολιτική πλευρά της έκλογής του έκλογικού συστήματος, που είναι προφανής, ύπάρχει και μία ήθική θεώρηση, που δέν λαμβάνεται επαρκώς ύπ' όψιν στην έκατέρωθεν έπιχειρηματολογία. Η κατάργηση τών μεγάλων έκλογικών περιφερειών (κυρίως του μαμούθ της Β' έκλογικής περιφέρειας Αθηνών) θά έπιφέρει μία συνταρακτική μείωση τών ποσοτήτων χρήματος που έμπλέκεται στην κάθε έκλογή. Μία εύπρεπτης έκλογική παρουσία στη Β' Αθηνών άπαιτεί, κατά συντηρητικό ύπολογισμό, γύρω στό ένα έκατομμύριο ευρώ. Μετρήσετε πόσων βουλευτών γιαντοαφίσσες, φυλλάδια, έκλογικά κέντρα, παρουσία στην τηλεόραση (όλα πληρώνονται) πέφτουν στην αντίληψή σας και θά καταλήξετε ασφαλώς σε πολύ άνησυχητικά νούμερα. Βεβαίως τά λεφτά αυτά δέν διατίθενται από τήν άτομική περιουσία τών ύποψηφίων (δέν είναι ίσως και πολλοί που διαθέτουν τόσα χρήματα). Προέρχονται από συνεισφορά φίλων και... μή φίλων, με προσδοκώομενο βεβαίως κάτοιο άντάλλαγμα, προ πάντων όταν κερδίσει τό κόμμα και γίνει Κυβέρνηση. Από έδώ άρχίζει ή διαπλοκή.

Ένας ύπουργός έξ άλλου, σε ύπουργείο που τό άντικείμενό του καθορίζει τήν οικονομική θέση μεγάλων πληθυσμιακών μαζών (Οβιονομικών, Έργασίας, Γεωργίας κ.ο.κ.), ό όποιος εκλέγεται σε μεγάλη περιφέρεια (όσο μεγαλύτερη, τόσο χειρότερα) είναι συνήθως κακός ύπουργός. Και αυτό για τόν πολύ απλό λόγο ότι του είναι πολύ δύσκολο να άποφύγει τόν λαϊκισμό. Στην Κεφαλονιά (μονοεδρική) εκλέγεσα με 5-7 χιλιάδες σταυρούς σε 12-13 χιλιάδες ψήφους του κόμματός μου. Μπορείς δηλαδή να έχεις προσωπική έπαφή με όλους σχεδόν τούς ψηφοφόρους σου. Στη Β' Αθηνών χρειάζεσα (αν άνήρκει στη Ν.Δ. ή στο ΠΑΣΟΚ) πάνω από 40 χιλιάδες σταυρούς προτιμήσεως σε πάνω από 400 χιλιάδες ψήφους του κόμματός σου. Καταλαβαίνει κανείς πόσο δύσκολο είναι για τόν ύποψήφιο να πλησιάσει αυτούς τούς ψηφοφόρους και πόσο άντιστρόφως εύκολο είναι (εφ' όσον ως ύπουργός τό μπορεί) να λαϊκίζει, να προβάλει δηλαδή εύχάριστες για τόν λαό αλλά άνώφελες θέσεις. Έτσι μειώνεται ό προύπολογισμός της επανεκλογής του και ή άνάγκη του να αναζητήσει τή βοήθεια φίλων (άλλά και ή χρησιμότητά του ως ύπουργού).

Τό γερμανικό έκλογικό σύστημα, σύνθεση μονοεδρικού πλειοψηφικού συστήματος και απλής αναλογικής, έπωφελείται από τά πλεονεκτήματα τών δύο συστημάτων. Αφ' ενός οι μονοεδρικές περιφέρειες άπαιτούν μικρά οικονομικά μέσα και ό βουλευτής είναι σε άμεση έπαφή με τούς πολίτες και τά προβλήματα της περιοχής του. Αφ' έτέρου ό δίκαιος χαρακτήρας της αναλογικής μειώνει τις αιτίες άμφισβήτησεων. Έξ άλλου ή σειρά προτιμήσεως στη λίστα του κόμματός καθορίζει τούς εκλεγόμενους από αυτή και έτσι καταργείται ή άμαρτωλή σταυροθηρία, αίτια πολλών συνειδησιακών χαλαρώσεων. Άπαραίτητο, τέλος, χαρακτηριστικό του έκλογικού νόμου για να είναι έπιτυχής είναι ή μονιμότητά του.

Ανακεφαλαιώνοντας μπορούμε να πούμε, με βάση τουλάχιστον τήν έφαρμογή του στη Γερμανία, ότι τό σύστημα ένθαρρύνει τούς έκλογείς να δώσουν τήν ψήφο τους σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από άλλα συστήματα, σε μικρό αριθμό μεγάλων επί έθνικού έπιπέδου οργανωμένων κομμάτων. (Βλ. European Political Parties, edited by Stanley Henig and John Pinder, London, 1969, σελ. 30). Επί πλέον μειώνει σε πολύ σημαντικό βαθμό τήν έξάρτηση τών ύποψηφίων βουλευτών από τόν έλευθέρως κυκλοφορούοντα χρηματικό πειρασμό.